

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Лодатка Євгена Олександровича

на дисертаційну роботу Ілони Вікторівни Бацуровської на тему «Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів», представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Сучасний рівень інформаційного та соціокультурного розвитку суспільства, розвиток євроінтеграційних процесів породжує нові умови функціонування вітчизняної освітньої системи, орієнтуючи її на підготовку фахівців не лише з розвиненою організаційно-психологічною готовністю і професійною підготовленістю до якісного виконання професійних функцій, а й здатних займатися науковою діяльністю. Зростаюча потреба у таких фахівцях актуалізує значення освітньо-наукового напрямку в магістерській підготовці, забезпечуючи тим самим конкурентоспроможність випускників магістратури.

Складність і комплексність підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до парадигмальних і цільовизначальних чинників, організаційно-педагогічного та професійного контексту освітньої діяльності свідчить про необхідність визначення продуктивних технологічних підходів в умовах масового навчання, що обумовлює потребу в теоретичному аналізі різних аспектів освітнього процесу як цілісної системи, закономірностей її функціонування та розвитку.

Дисертаційна робота Ілони Вікторівни Бацуровської якраз і спрямована на теоретичне обґрунтування й практичну реалізацію методологічних та організаційно-педагогічних засад освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів, зокрема, виявлення організаційних і управлінських модусів її ефективного функціонування, розробку відповідного методичного супроводу.

Зважаючи на зазначене, можна стверджувати про **актуальність** і своєчасність дослідження як для подальшого розвитку теорії педагогічної освіти, так і для освітянської практики в цілому, оскільки освітньо-наукова підготовка магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів стає необхідним складником професійного зростання магістрантів як дослідників.

Слід зауважити, що розвиток освітньо-наукової підготовки магістрів в нашій країні в умовах впровадження в систему освіти масових відкритих дистанційних курсів стає однією із нагальних проблем останніх років.

Проникнення в усі сфери суспільного та приватного життя інформаційних систем, швидкий розвиток інтернет-інфраструктури, розширення номенклатури різноманітних інформаційних сервісів, популяризація соціальних мереж із різними їх проявами, поява нових інформаційних потоків і методів їх опрацювання – саме ті чинники, що сприяють появі й використанню масових відкритих дистанційні курсів, які продукують нові можливості в підготовці магістрів, відіграючи важливу роль в їх освітньо-науковій підготовці.

Аналіз наукового апарату дослідження, викладеного у вступі, свідчить про його теоретико-методологічну обґрунтованість, коректність і достатність.

Оцінюючи дисертаційну роботу за новизною, слід відзначити, що в ній уперше *обґрунтовано* теоретико-методологічні засади впровадження в освітній процес масових відкритих дистанційних курсів; *розроблено* авторську систему підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів; *досліджено* педагогічні умови освітньо-наукової підготовки магістрів при використанні масових відкритих дистанційних курсів *і виявлено* засоби реалізації масового відкритого навчання у закладах вищої освіти з урахуванням сучасних соціокультурних, організаційно-педагогічних та інформаційних процесів у вітчизняному та закордонному освітньому просторі; *окреслено* значущість освітньо-наукового потенціалу підготовки магістрів в умовах поширення масових відкритих дистанційних курсів як інноваційної форми вишколу фахівців в контексті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Поза сумнівом, практична значущість дослідження І.В. Бацуровської заповнює одну з актуальних прогалин сучасної професійної педагогіки щодо поширення неформальної та інформальної практики формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Підставою для цього є спроектоване дисертанткою змістово-діяльнісне середовище, методична спрямованість якого полягає у формуванні творчої особистості магістра і під час навчання у вищій школі, і на етапі післядипломної педагогічної освіти.

І.В. Бацуровській вдалося розширити наукові уявлення про базові поняття дослідження, розвинути положення щодо навчально-методичного забезпечення і супроводу освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів.

Дисертація складається з п'яти розділів, структура і зміст яких логічно відбивають всі етапи науково-педагогічного пошуку, даючи повне уявлення про концептуальні, методологічні, організаційно-педагогічні і технологічні чинники, обрані авторкою за основу при організації дослідження.

У першому розділі – «Теоретичні засади розвитку масових відкритих дистанційних курсів у закладах вищої освіти» – Ілоною Вікторівною обґрунтовано категоріально-поняттєве поле дослідження, окреслено методологічні підходи до проблеми освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсах.

Здобувачкою аргументовано встановлено етапність та особливості становлення й розвитку масових відкритих дистанційних курсів на теренах України й зарубіжжя, вмотивовано визначено методологічні орієнтири дослідження у проекції на концептуальну сутність низки наукових підходів: системного, діяльнісного, андрагогічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного та акмеологічного.

Другий розділ дисертації – «Сутність та аналітичний огляд освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів» – присвячено дослідженню змісту освітньо-наукової підготовки магістрів та аналізу особливостей використання масових відкритих дистанційних курсів в освітньо-науковій підготовці магістрів.

Висвітлення специфіки дослідницької діяльності магістрів відповідно до Дублінських дескрипторів, розроблених у контексті ідей Болонського процесу та Національної рамки кваліфікацій, дозволило дисертантці сформулювати професійні вимоги до випускників магістратури, що опановують основи професійної діяльності за освітньо-науковими програмами (С. 163–164).

Виходячи з того, що навчально-методичні структури масових відкритих дистанційних курсів складаються з двох основних блоків (статистичного та динамічного) дисертантка дає логічний опис моделі знаннєвих характеристик і фахових компетентностей європейського здобувача вищої освіти у магістратурі, зазначаючи структурну розподіленість контенту дисципліни за європейськими стандартами (С. 174).

Схвальної оцінки заслуговує аналіз використання масових відкритих дистанційних курсів в університетах світу, поданий у п. 2.3. Ілоною Вікторівною проаналізовано накопичений досвід використання масових відкритих дистанційних курсів у практиці магістерської освіти в тих зарубіжних університетах, що пропонують для опрацювання не менше 50 таких курсів (де навчається понад 500 слухачів). Інформативними й переконливими є наведені порівняльні характеристики традиційних дистанційних курсів та масових відкритих дистанційних курсів (С. 202–203).

У третьому розділі – «Модель підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів» – дисертанткою презентовано авторську модель підготовки магістрів до

освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів, розкрито структурно-змістову сутність їх готовності до такої діяльності, визначено критерії, показники та рівні зазначеної готовності.

Логіку процесу моделювання висвітлено з належною докладністю як у частині текстового опису структурантів моделі, так і в її візуалізації. Розроблена модель за своєю сутністю є структурно-процесуальною і охоплює концептуально-цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний та результативний «блоки», які окреслюють мету, завдання, зміст освітньо-наукової підготовки магістрів, методику та її етапи впровадження, моніторингові аспекти.

Варто відзначити, що дисертанткою в цьому розділі виділено педагогічні умови функціонування системи масових відкритих дистанційних курсів та ефективної освітньо-наукової підготовки магістрів, серед яких провідного статусу набули: стимулювання мотивації та активізація навчально-пізнавальної діяльності магістрантів у процесі освітньо-наукової підготовки; організація освітньо-наукової підготовки магістрів як наукового дослідження; інтеграція репродуктивної та творчої діяльності магістрантів; технологізація індивідуальної траєкторії навчання. Обґрунтовані рівні та критерії готовності майбутніх магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів справляють позитивне враження.

У четвертому розділі дисертації розкривається «Організаційно-методичне забезпечення освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів», зокрема, характеризуються методичні засади підготовки магістрів і позиціонується розроблене нормативне забезпечення, яке структурно групується навколо трьох логічних блоків: концептуального, організаційного і навчально-методичного (С. 313–314).

Науково-методичні засади підготовки магістрів до проведення педагогічних досліджень в процесі освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів розкрито дисертанткою на різних рівнях: розкриття сутності, формувального потенціалу та механізмів впровадження авторської методики, розроблення навчально-методичного супроводу освітньо-наукової підготовки магістрів до проведення педагогічних досліджень в умовах масових відкритих дистанційних курсів.

Слід погодитись з позицією І.В. Бацуровською в тому, що не менш відповідальним етапом освітньо-наукової підготовки магістрів закладу вищої освіти лишається розробка навчально-методичних комплексів дисциплін, яка слугує основою для створення якісного методичного супроводу освітньо-

наукової діяльності, змістово-тематичне удосконалення бази електронних навчально-методичних матеріалів, своєчасне корегування та вдосконалення навчально-методичного контенту масових відкритих дистанційних курсів.

У п'ятому розділі – «Експериментальна перевірка моделі підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів» – дисертанткою докладно описано програму педагогічного експерименту, схарактеризовано методику впровадження моделі підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів та проаналізовано результати експериментального дослідження.

Ілоною Вікторівною коректно спроектовано цілі, зміст і контрольні заходи на етапах експерименту, обрано репрезентативну вибірку студентів, у підготовці яких впроваджено розроблену модель забезпечення освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Загалом, експериментальна частина дисертації є переконливою й статистично коректною.

Зміни у рівнях досліджуваної готовності майбутніх магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів упродовж педагогічного експерименту відстежувалася за допомогою діагностувального інструментарію, що дозволило дійти загальних висновків, відповідних змісту і цілям завдань етапів експерименту.

Перелік бібліографічних джерел (505) свідчить про значне коло опрацьованих наукових доробок (дисертацій та авторефератів, монографій, вітчизняних і зарубіжних психологічних і педагогічних видань). Матеріали, подані в додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту роботи.

Заслуговує на схвальну оцінку фундаментальний доробок І.В. Бацуровської, представлений у 76 наукових працях, 37 з яких – одноосібні. Серед публікацій – 4 монографії, з яких: одна – одноосібна, три колективні та дві – за загальною редакцією автора; 5 – навчально-методичних посібників та 5 – методичних рекомендацій; 23 наукові праці – опубліковано у фахових виданнях, 18 з яких одноосібні; 10 публікацій різного рівня у наукових періодичних виданнях інших держав (з яких 6 – одноосібні); одна праця у виданні України, яке включено до міжнародних наукометричних баз; 27 – у збірках матеріалів конференцій різного рівня.

Тема дослідження, його головний задум, основна проблематика, загальні висновки, а також понятійний апарат повністю відображені в авторефераті, зміст якого ідентичний структурі дисертаційної роботи і достатньою повнотою відбиває її сутність.

Оцінюючи науковий доробок І.В. Бацуровської, представлений у дисертаційній роботі, вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У параграфі 2.1 дисертантка дає загальний опис моделі оцінки обсягу знань здобувача вищої освіти у магістратурі. Але чомусь європейський і світовий рівні за спільними критеріями не розрізняються і відсутня їх порівняльна характеристика.

2. При описі критеріїв відбору членів експертної групи (з виявлення оптимальних педагогічних умов) доцільно було б враховувати ступінь володіння ними сервісами та інформаційно-комунікаційними технологіями глобальних і професійно-орієнтованих мереж на сучасному рівні розвитку.

3. У параграфі 5.3 (С.381–388) детально описуються етапи впровадження масових відкритих дистанційних курсів. Однак наведений аналіз обраних курсів та перспектив їх інтеграції не містить основних (типових) варіацій освітнього контенту студійованих курсів.

4. У параграфі 4.1 зазначено, що з метою ефективного забезпечення освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів розроблено нормативне забезпечення (С. 313–314 і далі). Утім сутність цього забезпечення (як і концептуальний опис всієї нормативної бази) не деталізовано.

5. Робота набула б вичерпної практичної та теоретичної завершеності за умови більш детального покрокового опису методичного супроводу (для професорсько-викладацького складу магістратури).

Узагальнюючи сказане вище, необхідно зауважити, що рецензована дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому представлені нові науково обґрунтовані результати, які свідчать про комплексне вирішення важливої наукової проблеми освітньо-наукової підготовки магістрів у системі університетської та післядипломної освіти та визначення перспектив опанування уміннями організації і проведення педагогічних досліджень в умовах масових відкритих дистанційних курсів.

Зміст автореферату та його ключові тези адекватно і з достатньою повнотою відбивають основні положення дисертації. Публікації дисертантки знаходяться в руслі досліджуваної проблеми і відповідають основним результатам, узагальненням та висновкам, презентованим у поданому до захисту дисертаційному дослідженні.

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертація Ілони Вікторівни Бацуровської «Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів» є завершеною, самостійно виконаною науковою

працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп. 9, 11, 10, 12, 13, 14), затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19 серпня 2015 р. та за № 1159 від 30 грудня 2015 р.), а її авторка – Ілона Вікторівна Бацуровська – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

професор кафедри педагогіки вищої школи
і освітнього менеджменту
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
доктор педагогічних наук, професор

Є.О. Лодатко

Підпис Є. О. Лодатка засвідчую:

проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
доктор історичних наук, професор

С. В. Корновенко